

КОМПОЗИТОРСЬКО-ВИКОНАВСЬКА ТВОРЧІСТЬ КИТАЙСЬКОЇ СПІВАЧКИ СА ДІН ДІН В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО МУЗИКОЗНАВСТВА

Чжан Цзєлінь,

здобувачка вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0009-0000-0037-0886

В умовах глобалізації вокального мистецтва сучасною тенденцією є руйнування національної своєрідності та уподібнення виконавської практики співаків незалежно від національності чи мови виконання. Разом з цим попри означену тенденцію в умовах активного розвитку китайське вокальне мистецтво зберігає значну різноманітність як у сенсі стилістики, так і у виконавських стилях. Серед самотніх китайських стилів виокремлюється «тибетський», у якому поєднується традиційна тибетська вокально-виконавська традиція та сучасне академічне виконавство, тому актуальним є дослідження представників цього стилю. У статті розглядається композиторсько-виконавська творчість композитора, продюсера та співачки Са Дін Дін, яку можна вважати одним з найяскравіших представників «тибетського стилю». Також стаття містить аналіз змісту та тематики авторських пісень Са Дін Дін, який більшою мірою відповідає традиціям тибетської народної музики, а також вокально-виконавського стилю, який позначається поєднанням багатьох різноманітних технік звуковидобування та виконавських прийомів. У статті розглянуто пісні «Все росте», за яку Са Дін Дін отримала нагороду «BBC Radio 3 Awards for Worlds Musik»; «Старий біля річки Сілін», у якій співачка використала вигадану нею власну мову; «Lucky day», матеріалом для якої стала «Ода до радості» Л.В. Бетховена, а також відео-кліп на пісню «Мрію, щоб навесні прилетіла ластівка», у якому простежується володіння співачкою традиційним китайським жестом. Робиться висновок про те, що композиторсько-виконавська діяльність Са Дін Дін є синтетичною і оригінальним явищем не лише в межах китайського, але і у загальносвітового вокального мистецтва. Синтез у творчій діяльності співачки різних музичних традицій та національних продукує унікальні вокальні твори, які здобувають винагороди міжнародного рівня і залишаються предметом актуальних музикознавчих досліджень.

Ключові слова: Са Дін Дін, «тибетський стиль», «Все росте», «Мрію, щоб навесні прилетіла ластівка», «Lucky day», мантра.

Zhang Jieli. Composing and performing creativity of the Chinese singer Sa Ding Ding in the context of modern musicology

In the conditions of the globalization of vocal art, the current trend is the destruction of national identity and the assimilation of singers' performance practice, regardless of nationality or language of performance. At the same time, despite this trend in terms of active development, Chinese vocal art retains a significant diversity both in terms of stylistics and performance styles. Among the original Chinese styles, the "Tibetan" stands out, which combines the traditional Tibetan vocal-performance tradition and modern academic performance, so the research of representatives of this style is relevant. The article examines the compositional and performing work of the composer, producer and singer Sa Ding Ding, who can be considered one of the brightest representatives of the "Tibetan style". The article also contains an analysis of the content and themes of Sa Ding Ding's original songs, which are more in line with the traditions of Tibetan folk music, as well as the vocal performance style, which is characterized by a combination of many different sound production techniques and performance techniques. The article examines the song "Everything Grows", for which Sa Ding Ding won the BBC Radio 3 Awards for Worlds Musik; "The Old Man by the Silin River", in which the singer used her own invented language; "Lucky day", the material for which was "Ode to Joy" by L.V. Beethoven, as well as a video clip for the song "I dream that a swallow will fly in the spring", which shows the singer's mastery of a traditional Chinese gesture. It is concluded that the compositional and performing activity of Sa Ding Ding is a synthetic and original phenomenon not only within the boundaries of Chinese, but also in the global vocal art. The synthesis in the singer's creative activity of various musical traditions and national ones produces unique vocal works that win awards at the international level and remain the subject of current musicological research.

Key words: Sa Ding Ding, "Tibetan style", "Everything grows", "I dream that a swallow will fly in the spring", "Lucky day", mantra.

Вступ. Вокальне мистецтво в сучасному глобалізованому світі позначається загальною тенденцією до розмиття національних відмінностей, нівелювання виконавських особливостей, диверсифікації музичних традицій, які складають основу вокально-виконавської творчості та уніфікації виконавської практики у багатьох країнах, що значною мірою зменшує його різноманітність в умовах сьогодення. Водночас сучасне китайське вокальне мистецтво позначається поряд зі швидкоплинним розвитком та запозиченнями елементів з мистецтва інших країн, збереженням значної національної різно-

манітності як стилістичною, так і персонологічною, що обумовлює формування різноманітних векторів у його дослідженні. Одним з найбільш самотніх стилів у китайському академічному вокальному виконавстві, який поєднує традиційну вокально-виконавську традицію Тибету та сучасне китайське вокальне мистецтво є так званий «тибетський». Серед представників означеного стилю найбільшої популярності набула співачка Са Дін Дін, творчий доробок якої є напрочуд різноманітним та цікавим як предмет ґрунтовного музикознавчого дослідження.

Матеріали та методи. Основу методології дослідження складають системно-аналітичний метод, який застосовується для уточнення рис тибетського стилю у композиторсько-виконавській творчості китайської співачки Са Дін Дін.

Результати. Для диференціації «тибетського стилю» та конкретизації специфічних рис означеного вокального стилю доцільним є, передусім, визначення тибетського музичного мистецтва, яке у нашому дослідженні розглядається як складне синтетичне культурне явище, яке містить не лише власне музичну складову, але і релігійну, фольклорну, літературну, які нашаровуються на побуту культуру.

Історично у тибетському регіоні починаючи з VII ст. н. е. поширювався буддизм, який став основою для утвореного пізніше ламаїзму. Саме релігійна музика стала важливою складовою ритуально-культового побуту Тибету, проте вона протягом довготривалого часу не вивчалася як самостійне явище [5, с. 7]. Формування в межах буддизму та ламаїзму різноманітних релігійних сект, серед відмінностей яких були, зокрема, використання різних стилів, жанрів, та вокальних форм, а також музичних інструментів або виконавських прийомів.

Незважаючи на суттєві відмінності, тибетська релігійна музика позначається визначеними спільними регіональними властивостями, за якими можуть бути об'єднані зразки тибетського музичного мистецтва. Передусім це використання для співу тибетської мови або санскриту, використання традиційних духових музичних інструментів (хьялінг, дьунг кар, дьунг чен) у поєднанні з ударними (нге-шунг, ральмо, дамеру тощо). Іншою характеристикою тибетської музики є певний обмежений перелік вокальних стилів та використання нижнього вокального регістру, а також невеликий діапазон (квінта) у поєднанні з різноманітною орнаментациєю. Конкретизація означених особливостей є напроцуд важливою, оскільки вони значною мірою збереглися і у китайському вокальному мистецтві сьогодення.

Поряд з релігійною музикою традиційний фольклор також суттєво впливав на музичну культуру Тибету. Різноманітність тематики тибетських народних пісень (природа регіону, незайманість і краса Тибету, побут місцевих жителів) є предметом окремих наукових досліджень, у яких підкреслюється, що зміст цих творів є символічним для тибетської культури [3, с. 95].

Струнні музичні інструменти, наприклад, скрипка та лютня (пяти- і шести-струнна) широко представлені у народній тибетській музиці, якій властивий також простий метроритм (розмір дві- і чотири чверті), достатньо повільний темп. Мелодичний рух переважно здійснюється за неширокими інтервалами (не більше квінти), а отже характеризується відсутністю різких регістрових стрибків. Мелодика містить переважно висхідні тетрахордові та хроматичні рухи, а також висхідно-низхідні інтервальні ходи.

Схарактеризована специфіка тибетського музичного мистецтва в його релігійному і народному проявах збе-

рігаються у певних проявах у сучасному китайському вокальному мистецтві. Серед сучасних китайських співаків, не всі з яких мають тибетське походження, можна виокремити цілу плеяду виконавців, які у своїй творчості запозичують різною мірою спадок тибетської музики, зокрема, Са Дін Дін, Лі Не, Пу Бе Цзя, Ян Цзінь Лань Цзе, Цзінь Ян Чжо Ма та інші. Проте найбільш яскравим представником китайського вокального мистецтва можна вважати Чжоу Пен, яка виступає під псевдонімом Са Дін Дін – співачка, хореограф, продюсер з м. Піндіншань, (Хенань).

У дитинстві Са Дін Дін жила в багатонаціональному середовищі в одному із монгольських селищ, де познайомилася з місцевими звичаями і традиціями, під впливом яких вона опанувала тибетську мову і санскрит та з раннього віку виявила зацікавленість у вивченні тибетського музичного мистецтва, танцю та літератури. Музичну освіту Са Дін Дін здобула в Академії мистецтв у м. Пекін, яка дозволила не лише опанувати спів, але і гру на традиційних музичних інструментах – гучжен і матоуцинь, та основи композиції. Збереження захоплення монгольською, тибетською та іншими етнічними культурами суттєво вплинуло на подальшу мистецьку діяльність Са Дін Дін та визначило одну з основних специфічних рис її стилю – широке використання музичних традицій (передусім, фольклорних) різних етнічних культур.

Творчі пошуки Са Дін Дін вказують на її прагнення до осягнення усіх світоглядних аспектів буддизму, а також зосередження на змісті пісень, присвячених китайській природі, особливостям життя і побуту різних китайських етносів, їх музичного фольклору, культурних традицій, а також взаємозв'язку цих тем.

При аналізі творчого доробку Са Дін Дін можна виокремити твори, у яких прослідковується вплив ідей китайської класичної філософії, даосизму, зокрема, щодо єдності «Неба» та «Людини», а також розуміння природи як макрокосму, в якому існує людина як мікрокосм. Дослідження світоглядно-естетичної складової у творчості Са Дін Дін є предметом окремих наукових досліджень [6], які обґрунтовують, як сприйняття Са Дін Дін музики як природної сутності екстраполюється в імітації деяких природних явищ та тварин [6, с. 96], що корелює з роллю митця у даосизмі як провідника естетичних ідеалів природи. Найбільш популярними піснями Са Дін Дін є авторські «Звернення до Неба і Землі», «Козеріг», «Мрію, щоб навесні прилетіла ластівка», а також «Усе росте» (музика – Са Дін Дін, слова – Гао Сяо Сун), «Квітка, що росте вільно» (музика – Са Дін Дін, слова – Пен Бо) та багато інших.

Серед найбільш характерних рис пісень Са Дін Дін виокремлюється своєрідне сучасне прочитання буддистської музичної культури, прикладом якого можна вважати, зокрема, є пісню «Усе росте», яка, передусім, за своїм вокально-виконавським стилем нагадує буддистську мантру [1, с. 350]. Саме за виконання цієї пісні Са Дін Дін у 2008 році здобула «BBC Radio 3 Awards for Worlds Musik», що можна вважати визначним досягненням для китайського виконавця. На подібність

з буддійською мантрою вказують, зокрема, багаторазові повторювання тексту, мелодекламаційність, що нагадує читання священного тексту мантри. Вокальна партія характеризується рухом мелодії у межах достатньо нешироких інтервалів, а також повторенням останніх звуків у вокально-декламаційних реченнях. Сучасне прочитання національної музичної традиції позначене додаванням чіткого ритмічного малюнку та європейських музичних інструментів (ударна установка, електронні інструменти тощо), що створює цікаве поєднання.

Серед особливостей виконавської манери Са Дін Дін у пісні «Усе росте» можна виокремити незмінний тембр голосу з гортанним звуковидобуванням та низьким тембром, що створюють враження цілковитої медитативної відчуженості.

Характерною особливістю репертуару Са Дін Дін є своєрідне використання у піснях мов: китайської, тибетської, англійської, санскриту, а також мови «лагу», яка була поширена на Соломонових островах. Наприклад, уже схарактеризована пісня Са Дін Дін «Усе росте» виконана на санскриті, що є в умовах сьогодення є практично унікальним для китайського вокального мистецтва.

Серед лінгвістичних аспектів у творчості Са Дін Дін необхідно зазначити також розробку своєї власної унікальної мови (близька до імітації звуків природи), що забезпечує більш виразну трансляцію почуттів та переживань у процесі виконання [2, с. 20]. Це обумовлене, зокрема, намаганням уникнути мовного бар'єру, що перешкоджає сприйняттю вокальної музики у міжнародному контексті. Власну мову співачка використала у іншій популярній пісні «Старий біля річки Сілінь», у якій тибетський стиль поєднується з горловим звуковидобуванням, твенгу та інших рис, що є характеризують зв'язок цієї пісні з традиційним музичним фольклором цього регіону. Зміст пісні рясніє імітаціями звуків живої природи: річки, гірської кози тощо.

Пісні, автором яких є Са Дін Дін, вирізняються різноманітністю використаного музичного інструментарію, який містить не лише етнічні (морінхур, дзвони – лін, бо), тибетські (шен, ганді), китайські (цинь, гучжен, піпа, ерху, жуань), але і іноземні класичні (фортепіано, скрипка, віолончель) та електронні (синтезатор, електрогітара, ударна установка) музичні інструменти.

Особливістю вокального виконавства Са Дін Дін є використання різноманітних виконавських прийомів та технік звуковидобування, що корелює з її прагненням у своїй творчості до синтезу різних музичних культур. Разом з тибетською та монгольською (наприклад, хумай) народними техніками звуковидобування, Са Дін Дін також послуговується китайською традиційною та європейською академічною технікою звуковидобування. У творах Са Дін Дін можна зустріти мікст, фальцет, гортанне звуковидобування, різні види мелодекламації, до якого іноді підмішується тванг та інші характерні призвуки, що робить її вокально-виконавський стиль автентичним. Окрім різних технік звуковидобування Са Дін Дін використовує великий арсенал

вокальних прийомів, зокрема, йодль, а також мелізматика, зокрема прийому «дянь гу чан фа» (у виконавському сенсі подібний до мордента з подовженим звучанням останнього звуку, який позначається особливим вібрато).

Вокально-виконавський стиль Са Дін Дін також є предметом окремих наукових досліджень [4], у яких також аналізується та характеризується тембр голосу співачки. Серед специфічних рис вокально-виконавського стилю Са Дін Дін виокремлюються не лише великий вокальний діапазон та особливий тембр, але і можливість використання різноманітних технік звуковидобування (китайської народної, етнічної, академічної) та вільно їх змінювати навіть в межах одного твору.

Поряд з власне вокально-виконавською, композиторською та продюсерською діяльністю Са Дін Дін також володіє хореографічною компетентністю. Значна частина сценічних концертних номерів та кліпів містять хореографічний супровід, й якому, зокрема, простежуються стилізації буддійських ритуалів. Окрім того Са Дін Дін опанувала мистецтво традиційного китайського жесту, прикладом до якого можна вважати кліп на пісню «Мрію, щоб навесні прилетіла ластівка», автором музики та слів до якої є сама співачка.

Серед особливостей діяльності Са Дін Дін можна також виокремити тенденцію до поєднання доволі віддалених одна від одної музичних та культурних традицій. Серед прикладів такого синтезу – пісня «Lucky day» – поєднання складових тибетської народної музики та року, а також пісня «Щось як тінь йде за тобою» (музика – Са Дін Дін, Л. В. Бетховен, слова – Са Дін Дін), яка за характером може розглядатися як певний мистецький діалог європейської музичної традиції та тибетської народної музики. Означений твір містить китайський переклад «Оди до радості» з фіналу дев'ятої симфонії Л. В. Бетховена. Попри певну парадоксальність такого поєднання воно яскраво ілюструє діалог європейського та китайського мистецтва, а також можливості їх синтезу в умовах сьогодення.

Висновки. Сучасне китайське вокальне мистецтво позначається складним синтезом різних національних музичних традицій. Прикладом означеної тенденції залучення національних музичних та виконавських традицій є так званий «тибетський стиль», який, у свою чергу, увібрав різноманітні релігійні та народні музичні традиції Тибету.

Рисами тибетської музичної традиції є використання багатьох традиційних духових, струнних та ударних народних інструментів, простий метроритм, повільний темп, а також невеликий діапазон для вокалу, в якому переважає низький тембр, а мелодика позначається різноманітною орнаментациєю.

Серед найбільш відомих китайських виконавців у «тибетському стилі» є композитор, продюсер і співачка Са Дін Дін, яка набула популярності не лише у себе на Батьківщині, але і далеко за її межами. З дитинства Са Дін Дін була інтегрована у багатонаціональне середовище та виявляла зацікавленість у опануванні тибетського музичного та хореографічного мисте-

цтва, санскриту, тибетської мови та літератури. Здобута профільна освіта стала основою для розвитку Са Дін Дін як композитора та виконавця. У спектрі тематики її пісень перебувають світоглядні складові даосизму, природа Тибету, що корелює з традиціями народної музики. Вокально-виконавський стиль характеризується поєднанням багатьох технік звуковидобування та виконавських прийомів, які характерні як для тибетського народного співу, так і для академічної традиції, а також залучення сучасних вокально-виконавських практик, що обґрунтовує інтеграцію у міжнародний мистецький простір і, водночас, збереження національних традицій.

Композиторсько-виконавська діяльність співачки Са Дін Дін є складним синтетичним оригінальним явищем не лише для китайського, але і світового вокаль-

ного мистецтва. Саме поєднання у творчості одного виконавця впливів різних музичних традицій та національних культур, які можуть бути доволі віддаленими одна від одної, дозволяє створювати унікальні музичні твори, які займають чільне місце у сучасному міжнародному мистецькому просторі та стають предметом досліджень сучасного музикознавства.

Найбільш перспективним напрямком для подальших досліджень є конкретизація впливу саме вокально-виконавського стилю Са Дін Дін на сучасне китайське вокальне мистецтво та виконавство, його музикознавчий аналіз та виокремлення національних складових, які забезпечують конкурентоспроможність пісень китайських артистів у загальносвітовому контексті.

Література:

1. Бойко А. М. Вплив фольклорних і релігійних музичних традицій на естрадно-вокальне мистецтво Китаю. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матеріали міжнародної наукової конференції (Харків, 23–24 листопада 2017 р.) / Харківська державна академія культури / відп. за вип. Н. М. Кушнарєнко. Харків: ХДАК, 2017. С. 350–351.*
2. Бойко А. М. Специфіка китайського вокального мовлення *Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців: матеріали XVIII Міжнародної науково-творчої конференції студентів та аспірантів (Харків, 22–23 березня 2018 р.) / Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського / ред.-упоряд. М. Ю. Борисенко. Харків: Вид-во «Водний спектр Джі-Ем-Пі», 2018. С. 20–21.*
3. 潘祖君. 流行歌曲创作中的“藏族音乐元素”探究. *音乐探索*. 2012年, 第4期. 第95–101页. (Пань Цзюнь. Особливості втілення тибетської народної музики в китайській пісні. *Дослідження музики*. 2012. № 4. С. 95–101.)
4. 陈顿. 萨顶顶. 唱着东方的神秘. *中国文化*. 2009年, 第3期. 第81–82页. (Чень Дун. Са Дін Дін: спів про східний секрет. *Китайська культура*. 2009. № 3. С. 81–82.)
5. 赵培文. 中国流行音乐的两种趋势 *人民音乐*. 1986年, 第8期. 第7–8页. (Чжао Пей Вень. Дві тенденції в сучасній китайській музиці. *Народна музика*. 1986. № 8. С. 7–8.)
6. 于瑞, 席志武. 萨顶顶音乐创作的审美特征. *艺苑*. 2014年, 第1期. 95–98页. (Юй Жуй, Сі Чжи У. Естетика музичної творчості Са Дін Дін. *Мистецький сад*. 2014. № 1. С. 95–98.)

References:

1. Boyko, A. M. (2017). The influence of folklore and religious musical traditions on pop and vocal art of China. *Cultural studies and social communications: innovative development strategies: materials of the international scientific conference (Kharkiv, November 23–24, 2017) / Kharkiv State Academy of Culture / resp. for issue N. M. Kushnarenko. Kharkiv. Kharkiv State Academy of Culture.*
2. Boyko, A.M. (2018). The specificity of Chinese vocal speech. *Art and ways of understanding it in the research of young scientists: materials of the XVIII International scientific and creative conference of students and postgraduates (Kharkiv, March 22–23, 2018) / Kharkiv National University of Arts named after I. P. Kotlyarevsky / editor-in-chief. M. Yu. Borysenko. Kharkiv: "Water spectrum GM-P". 20–21.*
3. Pan Zu Jun. (2012). Peculiarities of the embodiment of Tibetan folk music in Chinese song. *The study of music*. №. 4. 95–101.
4. Chen Dong. (2009). Sa DinDin: a song about an eastern secret. *Chinese culture*. №. 3. 81–82.
5. Zhao Pei Wen. (1986). Two trends in contemporary Chinese music. *Folk music*. № 8. 7–8.
6. Yu Rui, Xi Zhi U. (2014). Aesthetics of Sa Dingding's musical creativity. *Art garden*. № 1. 95–98.